

Արթուր Գրախոս

Երանուս և Պարուհի
Կան

Թարգմանք Գրախոս
1909թ

891-99

օր - 31

ՄՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՇՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ԱՆՑԵԱԼ ԿԵԱՆՔ

ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐ

Կ Ա Մ

ԹԱՊԼԱՔԵԱՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

ԿԱՏԱԿԱԽԱՂ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ՏԻՐԱՆ Փ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

ՉՈՐՐՈՐԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. ՁԱՐՅԱՆ Ե. ՊԷՐՊԷՐՅԱՆ

1909

891.99

Փ-31

881.93

Ք-31

ՏԻՐԱՆ Գ. ՓԱԳԱՋԵԱՆ

ԱՆՑԵԱԼ ԿԵԱՆՔ

ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐ

Կ Ա Մ

ԹԱՊԼԱՔԵԱՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

ԿԱՏԱԿԱԽԱՂ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ԶՈՐՐՈՐԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

8689

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. ՋՆՐԱՆՆԵՐ ԳԵՐՊԵՏԱՆ

1909

Տեսարանը կը ներկայացնէ աղաներուն ժողովատեղին, որ երեսն միներիններով եւ բարձերով զարգարուած է: Անկիւնը զրուած քաղաքագան մէջ երեք չորս հատ երկայն ծխափայտեր կ'երեւան,

ՏԵՍԻԼ Ա.

Կողմոզ եւ Թորոս, (հսք) Փիլիպոս

(Կողմոզ եւ Թորոս, որք երկայն հեքարիներ եւ վրայէն կրկնոց հագած ըլլալով, գլուխնին ալ խոշոր գտակներ ու չաքիսր կապած են, անկիւնը քովէ քով ծալապատիկ նստած ծխափայտ կը քաշեն: Կողմոզին ծնկանը վրայ բաց նամակ մը կ'երեւայ):

Կողմոզ. — (Վարագոյր բացուելու միջոցին երկու անգամ ու ծով ու ծով ծխափայտք քաշելէ ետք խոժոռաձայն) — Մէ'նչուկ, Փիլիպպոս...

Փիլ. (Բարեւ բռնած, կը մտնէ եւ խոնարհելով) — Ծառայ եիմ աղա' :

Կողմոզ. — Մինէճի օղլուն գնացի'ր,

Փիլ. — Հրամանք է էֆէնտըմ. Զըսֆըտունկենց Մելիքոն ախպօրը հետ մահուտ Դարտակ-փորուն տղուն պուլաչուխ մատտէին վրայօք Թաթօսին հետ միւղաքէրէ կ'անէր, ան մատտէն րուչէթ ու թէսվիյէ ընելէն սըղրա՝ շիտտակ ֆէօս տի գայ:

Կող. — Կորկոտ օղլին ի՞նչ ըսաւ:

Փիլ. — Կէս սահաթէն տի գամ, ըսաւ:

Կող. — Անանկ է նը՝ խէյֆէ մին ալ էփէ' :

Փիլ. — Ծառայ եիմ աղայիս: (խոնարհելով կը մեկնի):

Թորոս. — Բաց ասիմ ու ոչ ամաչիմ էֆէնտըմ. օղորմած հոգի ստհայ աղապաս, կենդանի աղօթքը բարեխօս, կըսէր ուր՝ «Ձըզ չըզ էտէն նալչա տիւր, Պիլ պիթիւրէն ազէէ տիւր» պինանէնալէյ, սա թախըմ մի տակը [Ղարտակ] ճահիւ-ճիւ-միւրքներուն խօսքը չի՝ տ'իլի... մենք կ'օրիկին զօրութիւնը գիտի'նք ա՛. սըրան անոր ուր գայ նը՝ քօշէն առնողը կ'օլլըրի:

Կող. — Շիտտակ է. ֆուլալը ասգամ մի էասը մատտէին տիպաճաէն մուխուֆ ըլլալու մուճիպով մէլիւսը թօփել տուի. վախտէ, ես աս թախիէյին ասլա սէմմ ու իթիպար չի տի անիմ, ատոնց բերած հէրիֆը խապուլ չիմ անիւր վէստէլամ:

Թոր. — Էկէր ուր գործը խապուլ ընելու մէրքէզն հասնի նը՝ նա ո՞ւր է, հին տուն մը ունէի տրպատանը պախը արեր էի, վէրտիմ՝ վէրմէ՛մ էֆէնտըմ:

Կող. — Ծառայականս ալ պին սէքիզ իւզ ալթմը թարի-խէն թախըմ մի աֆիաէրտէ իւրիւնսօմէններ ունէի, աչկերտտիւնին հիլպէ տի անէի. մատտէն թէրս քէրչէ ըլլայ իսէ՛ գիրքին ճօթը պիլէ չիմ ցուցներ:

ՏԵՍԻԼ Բ.

(Նոյնք, Գենարիոս և՛ Դամիանոս

Գեն. — Ծառայ եիմ աղաներուս: (Բարեւեմ ու կը կրկնուի):
Թոր.) (Միաբերան) — Բարեւ գայի՛ք վրանիդ:

Գեն. Դամ. (նոյնպէս) — Բարին արեւնիդ էֆէնտըմ:

Կող. (Կը ձայնէ) — Մէ'նչուկ, Փիլիպպոս. (Փիլ. մտնէ), մէ'նչուկ չըպուխ բե'ր, վէ աղաներուն խէյֆէն էփելէզ սըղրա՝ գնա՛՛ կրանոս աղբարը ֆէօս կանչէ:

Փիլ. (Մխափայտերը քալից ետք) — Ծառայ եիմ աղաներուս, Ահարօն օղլի Ներսէսն ու Շարոցենց Գրիգոր պէնտէներնիդ եկան:

Կող. — Ատոնց ըսէ ուր՝ խէյֆէ օճաղին քչիլ մի պէքլէ-միշ անին: (Փիլիպոս կը մեկնի):

Թոր. — Էֆէնտըմ, մալիւմնիդ է ուր խամուրքիս մահուտ Ահարօնին տղան ու Շարոցենց Գրիգորը ալթմչպիր թարիխուն Ըստընպօլ գնացեր էին. չորս տարին միւթէճա-վիւզ ֆէօն ախպուաթա ընէլէ սըղրա՝ անցած շարթուս էլեր վիլէյաթ եկեր ին. անճախ, հետերնին ալ պիլիւմիւրզ հէրիֆ մի բերեր ին ուր, մեր աչկերտտիւնին մէջ վարժը պետութիւն անէ:

Դամ. — Ի՞նչ խալթ կ'անին, ատոնք ո՞վ էն ուր քընթեր-նին ասանկ մատտէններու մէջ կու խօթին:

Գեն. — Մենք ֆէօս նստեր էնք իսէ, պա՛լ խապաղի եինք:

Կող. — Պա խուսուս, Ըստըմպօլի մեր հէմէրիներէն Չա-

թալ խանի օտապաշի Տիւտիւկինց Աստիւրէն ալ թափսխէ-
նամէ մի բերեր ին: Թորոս աղա. քէրէմ ու հիմմէթ անէիք
ու սըփի կարդայիք: (Մնկանք վրայ դրուած նամակը կը յանձ-
նէ, այն միջոցին Փիլիպոս սուրն կը բերէ, Թորոս նամակը
կարդացած ժամանակ միւսներն ալ Ֆրոք Ֆրոք ձայնով սու-
նետնին կը խմեն):

Թոր. (Հին ձեռով ակնոց մը դրած կը կարդայ.) — «Առ
իմոյ պայվական գեղական աղաներուս.

«Մալիւմիդ լինի ուր՝ զիր թարիխէս իրեք օր էռաջ
մահուտ խամուրքեար Ահարոնին տղան Ներսէսն ու Շարո-
ցինց օղլիները վիւլայթ գալու խափլ ու խարար տուին նը՝
ադ պայվական հէմչէրիներն՝ ուր աստեղը էքէլի կարգալ
թահսիլ արեր էին, վիւլէյաթ չեկած էկան իմ էթէկներս պա-
գին ու ըսին թը՝ էկէր ուր քու մեծականութիւնը կու կա-
միս նը՝ վուսմունքականութեան լէգէթը առնելիսուս հըմար՝
կուզինք ուր մեր գեղը հետերնիս նոր եէթմէ վարժըպետ
մի տանինք: Խիւլասայի քէլամ, քիչ շատ մեղաւորս ուր
Ստընպօլ կը գտնուիմ նը՝ իրիծանին խապուլ արի, վէ ադ
գտած մօնչերնին ալ զիր թարիխովս հետերնին ճամբայ հա-
նեցանք. էլէլ հիսապ ատոր վազիֆականութիւնը ձեզի ձգե-
ցանք, պա խուսուս աս գիրս գրած վախթս, մեր հեմչէրի-
ներէն չէմչիլէճի Օղաթափ էմմին վըրայ էկաւ, վէ մէնչուկը
տեսաւ նը՝ «Քանի մի տարի էռաջ ինծի կօյրած չէմչիլէ մի
չինել տուաւ, զիյանսըզ մանչուկ մի է ըսաւ ծառայականս
ալ ատոր թահգիքն խապուլ արի. ուզուն սէօզիւն զը-
սասը, խաթըրիս պինաէն ուր հիւրմէթ կ'անիք նը՝ ադ էկած
վարժպետը մեր աչկերտ. տիւնը զնէք ուր՝ սէնէ 1860 թա-
րիխուն թախսիս եղած սամանագրութեան նիղամնամէին
մուճիպով նոր վուսումնէականութիւնը թէօրէթմիշ անէ,
չիւնքի, ժամընկու լօտօսը անանկ էսմիշ կանէ ուր՝ հին վար-
ժպետներուն խաֆտները փոխինք. ասոր մուճիպ, յօժար
կամքս աս թափսխէնամէն կու գրիմ վէ իրիծա կանիւր ուր՝
իրիծաս խապուլ անէք, սղ լերուք՝ ըմմէն: Մեր տունն ալ
խօսիք ուր՝ Աստուր աղայիս աս փոստային գիր չի տալուն
սէպէպն սա է ուր՝ աս վարժըպետին հախուն մեծ տաղտա-
ղայի մէջ է եղեր: Խաթուն մօրս ձեռքը կու համրուրիմ,
հարսընրին ալ կարօտով աչկունքը կու պագնիմ, վէ չօ-

ձուխներուն վէ զայրիւհիւմ բարեկամներուն, վէ դէօռ դը-
րացիներուն ըմմենուն ալ մախսուսէն բարեւներս թէպլիդ
անէք:

Մէնէ 1865 իւու 13
Ըստընպօլ Չաթալ խան Մեղաւորս
Աստուր Տիւտիւկինց

Դամ.— Վախիտէ, աս զիրը նիղամի տայրէսին շարթու
շուրութու գիր մի է ըսէ թը՝ աղբ'ար, անտնցմէ վաժըպետ
ուզող եղա՞ւ մի հա, մեր էրանտս աղբարը ի՞նչ է եղեր ...
մէմուն չի՞նք մի անկից:

Կող.— Հայ հայ, էրանտսին պէս վաժըպետ աս գեղը
տահա նէ էկեր նէ ալ տի գայ. հէրիֆը մէկ հայիւուն՝ պաշ
բարմաղիով շարականը կու բանայ:

Թոր.— Թամամ, շիտտակ է. սալթ վեցտարի ըստընպօլ
պալի բաշային փուռը թապլաքեարութիւն ըրաւ ուր՝ հիսապ-
ճա բէք աչըխ կէօզ է. մէկ սանիլէին մէջ, կիրմէ չըխման,
զինճիլի թախսիմը վէ զարածիւմէն պուզտիկ մատէն կու
հանէ:

Գին.— Հաթտա իր իշկիւզարութան վէ տէֆթէր թան-
զիմ անելու ուսուլին մէջ վարպետ բան մի ըլլալուն հըմար
չէ՞ ուր Բաստեղինց պուլաշուխ մատտէն թէմցցունելու միւ-
ճիպով հափայէն էզհարը իֆլասի տէֆթէրը իրեն շինել տու-
անք, անանկ շուրութու տէֆթէր մի ուր՝ պէնիմ տէյէն
զուճնագին բապուճները ափը կու գնի:

Դամ.— Աֆէրիմ էրանտս. հէրիֆը թամ վաժըպետ է ե-
զեր. էֆէնտըմ, կարճ խօրըթինք, մեր աչկերտ տիւնին
մէջ պաշխա մարդ խապուլ չի տի անինք, վէստէլամ:

Գին.— Իկէր ուր ադ բերած մարդերնին զապուլ անինք
իսէ՝ արթըլս ժամուն էլիկէն ներս չի տի մինիմ:

Կող.— Պինայէն ալէյի, հըմայէկս ադ մարդիկը ֆէօս
կանչինք ու խարարնիս թէպլիդ անինք,

Թոր.— Բարով կուլի:
Կող. (Կը ձայնէ) — Մէնչուկ, Փիլիպպոս:
Փիլ. (Մտնելով) — Ծառայ եիմ, աղա:

Կող.— Մէնչուկ, էրանտսը ո՞ւր է:
Փիլ.— Էֆէնտըմ, չօճուխներէն մէկուն վարտիքը քօր-
կապ է եղեր, անի կուքակէ. պահ մի ետքը տի գայ:

Դամ.— Աֆէրիմ էրանտս, վաժըպետ ըսածդ ասանկ տ'ըլլի:

կող. — Տա դուրսը կօյնող մօնչերուն ըսէ ուր ներս գան :
Փիլ. — Չաթալ-չէքիւճ հէրիֆն ալ հետ բերե՞ն մի :

Գեն. — Խա՛յըր, անի թող խէյֆէ օճաղին պեքլէմիչ անէ :
(Փիլիպոս կր մեկնի. մտնեն Ներսես եւ Գրիգոր)

Ներսէս. — Բարեւ աղաներ :

Կող. — Մօ Ներսէ՛ս, չորս տարի մուխատտէմ ըստըմպօլ գնացիր իսէ, այրը տեսնայիր նը՝ բէնը չարչուն կու քաչէիր, ֆէօն ֆէս մի ու նոր սալթամարգա մի հագար տէյի մա՛րդ եղար :

Դամ. — Ատոր հըմա՞ր Ըստըմպօլ գնացիր ուր, հավուն բիլիճ, ու թիւրին ալ ղըլը՞նճ ա՛ր յօսիս :

Ներսէս. — Յիրաւի, հոն որ գացինք, բան մը չզիտէինք, բայց Ղալաթիոյ եկեղեցին կիրակնօրեայ դասատուութիւն կ'ըլլար, մենք ալ ուսման փափաքողներ, հոն երթալով կարգալ գրեւ սովորեցանք :

Գրիգոր. — Եւ գիտնալով որ մեր գիւղին վարժապետը թապալքեարութենէ առաջ եկած մարդ մը ըլլալուն, մեր գաւակներն ու եղբայրները անոր ձեռքը մնալով բան մը չպիտի կրնան սովորիլ . . .

Դամ. — Մօ՛ դուն ե՞րբ կարգուեցար ուր գաւկի ալ տէր եղար :

Թոր. — Սըւոր նայեցէք, մեզի քիւլ տի կլլեցնի. ծօ՛ դուն քենէ պաշխա ախպար ունի՞ս մի ես՛ :

Գրի. — Մեր եղբայրները որ կ'ըսեմ, մեզմէ փոքրեցուն համար կըսեմ. ուստի Ստամպօլ գտնուող հեմչէրիներուն խարարովը հետերնիս ուսեալ պատուելի մը բերինք որ վարժապետութիւն ընէ :

Կող. — Վէստէլամ, ա՛լ խապէրի տէ զուրնատան. ծօ դուք մեղ ֆէօս պալխապաղի տե՞ղ էք դրեր, ադ մարգը խապուլ չի տի անինք :

Թոր. — Երանոս աղբօրը ի՞չ միւճիւպով չէք հաւնիր :

Նոր. — Ճա՛նըմ, ադ Երանոս աղբօրը թող ա՛լ երթայ իր տունը նստի. գիւղին տղաքներուն մե՛ղք է :

Դամ. — Սըվոր նայեցէք, տղաքներն ալ կու մեղքնայ, մենք մեր տղաքը վարժպետ չի տի անինք. Էրանոսին կէսը թահսիլ անին նը՝ տահա ի՞չ կուզինք :

Գրի. — Բայց Երանոսը բան մը չի գիտեր :

Գեն. — Ո՛վ ըսաւ. անցածներս ալ եէնի եէթմէ չաթալ

չէքիւճ հէրիֆ մի եկեր էր, Էրանոսին հետ իմթիխան արինք նը՝ բերանը չկրցաւ բանալ :

Կող. — Խապուլ չինք անիր, վէստէլամ :

Ներ. — Խապուլ չէք ընէր ամա, Ստամպօլի հեմչէրիներն ալ դագէթաներուն վասիթայովը Պատրիարքարանին կ'իմացնեն թէ դուք՝ հոս ձեր ուզած մէկ թապալքեարը, որ տնտեսութիւն անգամ արժանի չէ ընելու, վարժապետ ըրեր էք ձեր տղոյը, եւ խամուրքեարներէն մէկն ալ թէ՛ լուսարար, թէ՛ ժամակոչ եւ թէ՛ տնտես կարգեր էք :

Գեն. (Կամաց մր, քրվիցից) — Ի՞նչ խալթ կ'անէ, աղա՛, Փիլիպոսը տնտես չեղած զաթը կարգուկ էր :

Կող. (Գրիգորի) — Գէ՛չ եինք ըրիր, պարոն աղա, իտարէ կ'անինք :

Գրի. — Այս տեսակ խարէ չուզեր. մեր գաւակները ժամանակիս պահանջից համաձայն կրթուելու են. այս պատուելին կարող մարդ է, եւ եթէ կ'ուզէք, Երանոսին հետ անգամ մը քննենք :

Դամ. — Հա՛հ, աղէկ կըլլի. ուզուն սէօղին ղըսասի . . . հըմայէկս քըչիյ մի խէյֆէ օճաղին պէքլէմիչ արէք, աղաներուս հետ մէչվէրէթ մի ընելէ սըղրա խարարնիս թէպլիղ կ'անինք :

Գրի. (Մեկնած ասենք րնկերոջը, կամաց մր) — Թերեւս դարձեալ չըհամոզուին, ուստի ընելիքնիս այժմէն որոշելու ենք :
(Ներսես եւ Գրիգոր կր մեկնին)

Կող. — Խա՛յըր էֆէնտըմ, խապուլ չի տի անինք : Էրանոսը գալու ըլլայ իսէ, անցածներս ալ էկող չաթալ-չէքիւճ վաժըպետին հարցուցածնիս ատոր ալ կու հարցնինք, ձուրապ չի տի կրնայ տալ, քնցուր կ'անինք :

Դամ, — Թամամ, խարարնիս խարար է. Ըստըմպօլի հեմչէրիներուն ալ կու գրինք ուր, ինթիխամ արինք իսէ Էրանոսը վրայ էլաւ :

ՏԵՍԻՂ Գ.

Նոյնք եւ Երանոս, որ օալվար և երկայն ճիւղպի հագած է. միջեւ յոնեքը իջեցուցած խօռո գսակից բերնէն մաս մը վեր՝ իրարու վրայ երեք հաս զոյնգոյն եազմաներով չաթխը կապած է : Երանոս. (Բարեւ բռնած կը մտնէ եւ խոնարհելով) — Մա-ուս, եիմ աղաներուս :

Կող. — Էկոր դա՛ս, Էրանոս աղբար. Ըստըմպօլցի պի-

չիմսիւզ հէրիֆ մի բերեր եին ուր՝ մեր աշկերտ-տիւնը վա-
ժրպետ տի գնին, մենք ա՛յլա խապոււ չըբանք իսէ թը՝
էլան ուր՝ էրանոս աղբօրը հետ ինթիխամ տի անինք:

Թոր. — Բապոււնս ի վար, մենք քեզի կիւվէնմիւ ի վը-
լինք. անցած տարի քէնտի կէլէն հէրիֆին ի՛ն թէրթիպ ուր
իթթիխազ արինք նը՝ ասոր ալ անանկ կընինք. յուսով եիմ
ուր իւտիւն տ՛եցլաս... նա օր քերականութիւն կըսին նը՝
քըլէյ մի անոր մէթանէթը տո՛ւր ուր, հիչ չիւպհէի քօչէ մի
չի մնայ:

Երանոս. — Ծառայ եիմ աղաներուս. մալիւմիդ է ուր՝
աս ժամընկու եէնի-եէթմէ վաժրպիտները պիչիմսուզ վէ դայ-
տէսիդ քերականութիւն մի իթթիխազ եին ըրիր. մէսէլա,
«Ուղական Հաց, Սեռական Հացի վէ Հայցական զՀաց» ով
մատտէն կու լումոււնցունին, մէնութիւնը չինխար. ֆախաթ
ծառայականիս իթթիխազ արած Չամիչին քերականութիւնը
Հացին մէնութիւնը բէք նիզամով կուտայ. Ուղական հաց՝
էքմէք. Սեռական Հացի՝ էքմէկին. Տրական Հացի՝ ի Հաց՝
էքմէկին, կէնէ էքմէկին...

Կող. (ընդմիջելով) — Թամամ է, ըմմէն մարդուն մու-
տածականն ալ գիշեր վէ ցորէկ էքմէկին հըմար է:

Եր (Շարու. Խակելով) — Գործիական հացիւ՝ էքմէք իլէ:

Թոր. — Շիտտակ է, էքմէկով կու կուչտանանք:

Եր. — Պառարական զՀացիւ՝ էքմէկին էթրաֆը, քէնարը:

Կող. — Բիշկին ըլլայ իսէ՝ համով կուլի քէնարը:

Եր. — Բացառական ի Հացէ՝ էքմէքտէն:

Թոր. — Աֆէրիմ, կէ՛յմէ էքմէքտէն:

Եր. — Պատմական զՀացէ՝ էքմէկին իւտիւ:

Դմ. — Թամամ, հացին մատտէն ըմմէն բանէ իւտիւն է:

Եր. — Ներքոյական ի Հացի՝ էքմէկին իչի:

Թոր. — Ատի ալ առկայ չունեցող էլտիեարներին հա-
խուն խայրը կուլի:

Եր. — Հայցական զՀաց՝ էքմէկի կէօսթերի:

Դմ. — Պէլի, հէր թապլաքետար էքմէկինի կէօստերի:

Եր. — Կոչական ո՛վ Հաց՝ ես էքմէք:

Կող. — Թամամ, անթի էղողը թապլաքետարը տեանայ

Իսէ «եա՛ էքմէքճի» կու պոռայ:

Եր. — Իշթէ էֆէնտըմ, աս խուսուսները ծառայականըս

մէնչուկներուն պէնին քօչէները եէրլէտիրմիւ կ՛անիմ,

Ֆախաթ ժամընկու ենի-եէթմէներուն պէս չաթալ-չէքիւճ
լաթեր չի հագնելուս, իթիպար չունիմ:

Կող. — Էրանոս, խարարնիս խարար է. ան ուր մենք
ֆէօս նտտեր ինք նը՝ մեր խօսքը տ՛ըլլի. մենք պալխապաղի
չինք. (Չայնելով) Մէ՛նչուկ, Փիլիպպոս. (Փիլ. կը մտնէ) տա
գուրը խէյֆէ օճաղին պէքլէմիւ անողները ֆէօս բե՛ր:

Թոր. (Փիլիպոսին) — Վէ պատէհու գնա աշկերտ-տիւնը
պէքլէմիւ արէ ուր՝ մօնչուկները դավղա նիզա չանին:

Դմ. (Փիլիպոսի մեկնելից ետք) — Էրանոս քեզ տես-
նինք, պէնիդ լայըխլու մէթանէթ մի տուր ուր՝ սա հէրի-
ֆը օռով թօփսձ քնցուր անինք:

ՏԵՍԻՆ Դ.

Նոյնք, Գրիգոր և Արսէն

Կող. (Արսէնին) — Պայ՛վէլի, աղաներուս մէլիւսը խարար
տուու թը՝ հէր իշտար ուր Ըտըմպօլի չաթալ խանի օտա-
պաչիէն թավսիլէնամէ մի թախտիմ կ՛անիք նը՝ մենք ալ
անգամ մի ինթխամ տի անինք՝ զէօրէ, քաթէն ըմմէն Ըս-
տըմպօլ գնացողները հետերին մէյո՛վէկ վաժրպետ թախմիւ
անին վիլէյո՛վ գալու ըլլան իսէ՝ գեղը վաժրպետի թուրչիով
տի լեցնինք. պինաէն ալէյ՛հ ինթիխամ տի անինք:

Արսէն. — Ամենայն սիրով՝ պատրաստ եմ պատասխանել:

Կող. — Պինտ էոաջ, անիւնդ ի՞նչ է:

Արս. — Արսէն Վահոււնի:

Թոր. (Բարձրաձայն՝ ծիծաղելով) — Հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ,
(Կողմոզին) էֆէնտըմ, ան է ուր ներսէն վախ ունի իսէ,
ինտո՞ր վաժրպետ տ՛ըլլի:

Գրի. — Ներսէն վախ ունի չըսու, Արսէն Վահոււնի ըսաւ:

Դմ. — Ատ ի՛նչ պիչիմ անիւններ է ուր իթթիխազ եին
ըրիր. նա մէր է, անցածներս էկողին անիւնն ալ թօփաֆ
բան մի էր:

Թոր. — Պէլի, վրան չամուր ըսին:

Գրի. — Վրան չամուր չէր, Վոամչապուէ էր. մե՛ղք որ
Հայ անուները չէք գիտեր:

Կող. — Վայ կիտի անիւններ վայ. աստար տարուան
Փիլիպոս, Թորոս, Կողմոզ, Էրանոս վէ դայրիւհիւմ պայվա-
կան անիւններնիս պիլէ պաթալը հանիլ կ՛ուզին:

Դամ. — Նէ լտէ, պայվելի, քանի՞ տարու ես:

Արս. — Ես ետուն և հինգ:

Դամ. — Աման, պայվելի, քէրէմ արէ, քըլչյ մ'ալ առդագ սըլամէ ուր՝ պարապար պոյ նետինք. ադ բաչա պըլը իններդ Ա)ը անցած ըլլալուդ իսպաթ մին է:

Գրի. — Ճանըմ, հիմա ատանկ բաներ հարցնելու ի՞նչ տեղը կայ. քանի՞ տարու կ'ուզէ՞ ըլլայ. դուք գիտցածին նայեցէք. և եթէ տարիքը պիտերուն երկայնութենէն պիտի հասկնաք, շատ ողորմելի մարդեր եղած կ'ըլլաք:

Կող. — Օղորմելին դո՛ւն ես, հէ՛րիֆ, ինթիխամ տի անինք:

Գրի. — Ուրեմն ըրէ՛ք, լմնցուցէ՛ք:

Կող. — Պայվելի Հաւատով խոստովանիմը գիտե՞ս:

Արս. (Ձարմանայ, եւ վայրկեան մը մտածելէն ետք)

— Այո՛:

Կող. — Քանի՞ տիւն է:

Արս. (Նոյպես) — Քսան և չորս:

Կող. — Մէկ պօչէն բունէ մինչեւ մէկալ պօչը գնա, քանի՞ այր կայ:

Գրի. (Ապշած) — Այդ ի՞նչ ըսել է:

Կող. — Ի՞նչ տ'իլլի ուր, պարոն աղա, ինթիխամ ըսել է (Արսեհին) պայվելի, ճուղապ տո՛ւր:

Արս. — Բայց այդ հարցուցածնիդ՝ Հաւատով խոստովանելին հեղինակը, ներսէս Ծնորհալին անգամ ուշադրութեան առած չէ:

Կող. — Ատոր պէյնամազ էօզիւրի կըսին, էրանոս աղբար դուն ըսէ՛:

Եր. — Էֆէնտըմ, քանը չէօրս տիւնէ միւթէճավիւզ հաւատով խոստովանիմին մէկ պօչէն մէկալ պօչի այրերուն ճէմը, եէքունը պալիղը վեց հարիւր եթմիը չէօրս է. ասոնց 17ն ալ տանկիլօխ եին. սալթ «Նւ ողորմեա քո արարածոց և ինձ բազմամեղիս» ները հարուր էստունը վութը այրէն միւթէճավիւզ եին:

Կող. — Պայվելի, տեսա՞ր ուր չի գիտցար, մէկ խապահաթ:

Գրի. — Բայց, ասանկ քննութիւն չ'ըլլար:

Դամ. — Մանրդ կըլրէ, պարոն աղա, մենք ասօր աս տեղս ֆետրղանի թըթիւմ չինք. «Ախլինը իր խիլվին հավային ձգիս նը՝ զուրնաճուն հարսըն կուլի» կըսին. պինսէն

ալէյն, մենք ինթիխամ տի անինք: Կօրկօտ օղլի, հրամանեցէք, սըրան ձերն է դուք ալ բան մի հարցուցէք:

Գեն. — Պայվելի, սա Յակօր նահապետը ուր էրազին մէջ ներտիվէն մի տեսաւ, ադ նէրտիվէնին մէկ պօչն գետինը մէկալ պօչն ալ էրկինքն էր, հըմայէկս ադ ներտիվէնը ո՞ւր մնաց:

Կող. — Տէ ցատկէ՛ տիրացու հըմայէկս ուր պօյըդ տեսնիմ. աֆէրիմ Կօրկօտ օղլի. ուր ալ գտար:

Այս միջոցին Ներսէս տեսաւ գայ, եւ Գրիգորին հետ մեկ կողմ քառուելով, դուրսը եղած կարգադրութեան վրայ ցածեց կը խօսին, ուրախութեամբ:

Արս. — Բայց այդ հարցուցածնիդ երազական բան մը ըլլալուն, անկարելի է պատասխանել:

Գեն. — Երազականն ի՞նչ ճիվերս է, ճուղապ տուր:

Արս. — Բայց պէտք է գիտնաք որ Յակօր նահապետ այդ սանգուղը իր երազին մէջ տեսաւ, երազը իրականութիւն չէ՛:

Գեն. — Խալթ էս ըրիր, պարկէնքլի Աստուածաշունչին մէջ ան ներտիվէնը ըմմէն օր աչօքս կու տեսնիմ. տեսա՞ր ուր չի գիտցար. էօաջ էկուր էրանոս, մէյնութիւնը տո՛ւր: Եր. — Էֆէնտըմ, ադ նէրտիվէնը Եաֆաէն մինչի էրուսաղիմ էրկնցած է ըմմա՛ մեղաւորներուն չիբեւար:

Կող. — Պայվելի, էղաւ էրկու խապահաթ:

Արս. — Բայց...

Թոր. — Դամիանոս աղա, սախըզ մի ալ գիւն ծամէ:

Դամ. — Պայվելի, հէլպէթտէ հիսապի ալ աշինա էք. ըզհարը իֆլասի շարթըլ շուրութըլ տէֆթէր մի կընաս թանգիմ անել. մէսէլա, հէրիֆին մէկը 300 զըլ. ի մաթլիւպաթ մի տի ունենայ միւթէվէֆա մէկուն վրայ, ադ բարան անոր հետ հողին տակը չի թաղելու հըմար՝ ինքն ալ 3000 զրուչի թիւճարին բարան տի ուտէ վէ անոր կէօրէ իֆլասի տէֆթէր մի թանգիմ տ'իլլի:

Արս. — Բայց ատոր խարդախութիւն կ'ըսեն:

Դամ. — Խարդախութիւնը ի՞նչ ճիվերս է, իւշկիւզարութիւն կըսին. էրանոս աղբարը իշթէ աս խուսուսին մէջ ալ պիտիւնձի է. հալպէն էզհարը իֆլասի տէֆթէր մի թանգիմ չընող մարդը՝ վաժըպետ չըլնիր, վէսսէլամ:

(Գրիգոր եւ Ներսէս ասդին գալով ունկնդիր կըլլան:)

Թոր. — Պայվելի, բան մի ալ ես տի հարցնիմ, մեռեալ ծովը վճար է, վէ ի՛նչ միւճիւպով մեռեալ կըսին:

Արս. — Երուսաղեմ, Պաղեստինի մէջ է:

Կող. — Շիտտա՛կ է մի, էրանո՛ս:

Եր. — Նէ՛ մինասիպէթ էֆէնտըմ, խամուրքեար ողորմած հոգի տէտէնս մեր գիտցածը սա է ուր՝ ազ ծովը Չի-նիմաչինի մէջ է, վէ վախթով մարը քօլէրայէն մեռնելուն սէպէպովը անիւնը մեռեալ ծով մունացեր է:

Գրի. (Բարկացած) — Բայց աս ի՞նչ տեսակ քննութիւն է, աս ի՞նչ խայտառակութիւն է:

Կող. — Կախարդութիւնը ձեր ըրածն է, էֆէնտըմ մեր հուզուրն ալ տահա բերանդ կու բանա՞ս. եարըմ՝ չարըխով ըստըմպօլ էրթալէ ետքը գալու որ ըլլաք՝ ասանկ թախըմ մը պօշ հէրիֆները մեզի հետիյէ՛ կու բերէք. պին սէքիզ եիւզ ալթմըչէն պէրի պաշխա հիլյէթ մի քէսպ արեր էք իսէ թը՝ տավածպետականութեան հիմմէթովը ձեզի պէս ճահիւլ ճիւմլիւքներու խօրըթաներուն ա՛յլա սէմմ ու իթիպար չի տի անինք: Էրանոս աղբար, հայտէ գնա՛ աշկերտ տիւնը նստէ, մեր գեղին վաժըպետը գիւն ես:

Եր. — Ասվածպետականութիւնը աղաներիւս մեկ օրերնին բիւր հազար ընի, էֆէնտըմ:(Հպարտութեամբ կը մեկնի:)

Ներ. — Կողմող աղա. ետքը պիտի զղջաք, եկէք խօսքերնիս մտիկ ըրէք:

Կող. — Սո՛ւս կըսիմ քեզի. ան ուր ուր ես քուզին տատիդ էհպապն իմ նը՝ հէլպէթտէ իմ ուզածս տիլլի:

Թոր. — Հասըլը աս գործը անանկ տի անինք ուր՝ մէկիկ մէկիկ սա բապուճիս ձօթը տի պագնիք ու մեղայ տի պօռաք:

Գրի. — Քանի որ դուք որոշած էք քաղցրութեամբ ձամբու չի գալ, մենք ալ կը պարտաւորինք ամեն բան յայտնել ձեզի. արդէն գիտէինք որ դուք ասանկ պիտի ընէք, ինչպէս որ երկու տարի առաջ ալ Պոսէն եկող վարժապետին ըրիք. բայց պէտք է գիտնաք որ այսուհետեւ մեր վարժարանները ու եկեղեցիները ձեզիպէսներով ձեռօքը չպիտի մատակարարուին. այլ ես անցած է այն ժամանակը, որ դուք Տնտեսութիւն ընելու անգամ արժանիք չունեցող Թապալքեար պօզմասինները վարժապետ ընէք: Մենք այս անգամ Պօսէն եկած ատեննիս, հետերնիս բերինք նաեւ կեզր. վարչութեան մէկ հրամանագիրը որուն մէջ ըսուած

է թէ վարժարանները, ըստ Սահմանադրութեան, քուէով ընտրուած թաղականաց և անոնց օժանդակ հոգաբարձուներու ձեռօք պիտի կառավարուին:

Կող. — Վա՛յ, ատանկ բանե՛ր ալ ըրիք:

Ներ. — Հապա ի՞նչ գիտցաք, առանց ձեզի իմացնելու, խելքը գլուխը եղող գիւղացիներէն ստորագրութիւն ժող-ւելով Պատրիարքարան գիմեցինք և այս հրամանագիրը առ-ւինք: Առաջնորդնիս, որ անգիի գեղը գացեր է, վաղը գալուն պէս այս հրամանագիրը պիտի գործադրէ. «Կնքեալ մեծ նամակ մը կը հաճե կը ցուցնե, աղաներ կը զարմանան»: Գեհ. — Ան է ուր աղբին գործերը մեր ձեռքէն տի առ-նիք նը՝ հապը կլլած էք, չիւնքիւ, «Չըգ չըգ էտէն նալա տուր, իչ պիթիւրէն ազճէ տիւր»:

Կող. — Պինաէն ալէյ, 5 տարիէն սըղրա տի կործանիք:

Ներ. — Աստուած խելք տայ ձեզի. երանի՛ թէ հինգ տասը տարիէն ետքը ծնէիք, վասն զի այն ատեն ուսման և գիտութեան հրաշալիքները պիտի վայելէ աշխարհ, և ահա այն ատեն պիտի ըլլայ այն երջանիկ օրը՝ որ գիտութիւնը հարստութեան հետ միանայ:

Ձայներ. (Դուբսն) — Նոր վարժապետ կ'ուզինք, նոր թաղական ու նոր հոգաբարձու կ'ուզինք:

(Աղաներ ափ իբերան՝ իրարու կը նային:)

Դամ. — Աս ի՛նչ բաթըռտի է: (Փրիպոս սարսափանաբ ներս կը վազէ:

Փիլ. — Աղաներ, գիւղին թէքմիլ մարդիկը դուռը ափ առին: (Աղաներ սարսափահար ոսփի կելլին: Դուբս աղմուկ:)

Ներ. կը լսէք, գիւղացին հաւաքուեր է. երեսի ջուրով տուններնիդ գացէք նստեցէք, և խօսք տուէք որ ասկէ ետքը բանի մը չպիտի խառնուիք:

Դրսեն. (Ձայնե՞) — Նոր թաղական, նոր հոգաբարձուներ կ'ուզինք:

Գրի. — Բարբերդի գաւառին մէջ ալ ձեզիպէսները ու-զածնին կընէին. բայց անցած տարի օրէնքը գործադրուելուն պէս, գործէ քաշուեցան. դուք ալ առանց դէմ դնելու տե-ղերնիդ դառնալու էք:

(Դուբսի աղմուկը կը շատնայ:)

Կող. Ուաքըդ պագնիւմ Ներսէս, տա հերիֆները սընկից քնցուր արէ ուր տիւններնիւ իննինք:

Ներ. — Դուք անհող եղէք, մենք հիմա անոնց կ'իմացնենք թէ տուններնից պիտի երթաք և այսուհետեւ բանի մը չի պիտի խառնուիք. թէ երանոս աղբարը այսօրունէ պիտի ճամբուի և այս պատուելին վաղն առտու իր պաշտօնին գլուխը անցնի: (Ընկերոջը) Պարոն Գրիգոր, գնա դուրսը կեցողներուն իմաց տուր ասիկայ որ հանգարտին:

(Գրիգոր կը մեկնի)

Դամ. — Պարէ սա էրքեան մինտէրինները ուր մեր տիւնէն բերինք նը, թողէք ուր տանինք:

Ներ. — Այո տարէք, որպէս զի ատոնց տեղ գրասեղաններ դրուին:

(Աղաները կարասիները կը ձողվեն: Դուրսը աղմուկ)

Գին. — Աղբար, Դանիէլ մարգարէին պէս ծայն ինկանք. հըմայէկըս ի՞նչ տ'անինք:

Կող. — Փիլիպոս, սա պաղչէին դէօսը օլտուն բաց ուր սընկէց անցնինք. մէնչուկ, փապուճը՞զ աի փախչինք,

Ներ. — Շուտ ըրէք, շուտ ըրէք, պաղճալին դռնէն գացէք:

(Գրիգոր կը մեկնի)

Թոր. — Փիլիպոս, թապլաները ֆէօս չի մոռնանք, մեր տիւնէն բերած ինք:

Կող. — Խաթըրնուս պինայէն, պարէ էրանոսին ալ մէշ-դուլիյէթ մի թախսիս արէք:

Գրի. — Արթըխ անիկայ ալ թող երթայ իր տունը նստի տէ, հաւատով խոստովանիմին այբերը բեները գիւմերը համբէ, որպէսզի ի միւս անգամ գալտտեան անոնց հիսապը տայ:

(Աղաները չըպուխնին բեւերնուն սակը առած, Փիլիպոս ալ կարասիները շալկած, srsմութեամբ մեկնին աջ կողմեն):

Ներ. (Տեսնելով որ Թագաթուզան հոն ձգեցին, գայնթթորոս աղային տալով) — Թագաթուզանիդ հոս մոռցաք:

«Վարագոյրը կը գոցուի»

504 977

ԱՇՂԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՒՍ

ՉԱԳՄԱԳՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ, ԹԻԻ 29

Թասերական Հրատարակութիւնք

Ներկարարը կամ մեղք և ազաշաւ . թատրերգ .	
5 արարուած , գրեց Տ. Փափազեան	3
Արքայն Չրօնու (Վիկտոր Հիւլօ) . թար . 5 ար .	4
Թէսդորոս Սալիսունի կամ Քրիստոնեայ Նահա- տակը . սղերգ և արար , գրեց Ս . Գ .	4
Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը . կատակերգ . 1 արար , գրեց Գ . Ռշտունի	2.50
Բարեկենդանի Անկուտիները . կատակ . 1 արար . թարգմ . գաղղիերէնէ	1.50
Բոնի Ամուսնութիւն (Մոլիէր) թրգմ . գղ . 1 ար .	1
Երանոս Աղբար կամ Թապալաքուր Վարժապետ կատակերգ . 1 արար , Տ . Փափազեանէ	1
Սէրը Բժիշկ է (Մոլիէր) կատակերգ . 3 արար . թրգմ . Տ . Յ . Տէտէեան	3
Ակամայ բժիշկը (Մոլիէր) կատակերգութիւն ե- րեք արար , թրգմ . Տ . Յ . Տէտէեան	5
Ազահն (Մոլիէր) կատակերգութիւն 5 արար . թրգմ . Տ . Յ . Տէտէեան	4
Երգարան թատերական , հաւաքածոյ ձիծաղա- չարժ երգերու	5
Մոլորեալ Ճամբորդը կամ Չինուորական Օթե- ւան , ձիծաղ . կատ . 1 արար	1

Վերջիշեալ գրատունը կը վաճառէ զանազան տեսակ
թատրերգութիւններ և զաւելջատական կատա-
կերգութիւններ , ևն . ևն . ևն .

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0439018

60072